

การจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง

ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ข้อมูลพื้นฐานของตำบล

ตำบลคลองชะอุ่น แยกออกมาจากตำบลต้นยวนเมื่อปี 2526 สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบสูงประมาณ 80 % ของพื้นที่ทั้งหมด มีภูเขาสลับซับซ้อนบางส่วน ในเขตหมู่ที่ 1 มีจุดที่น้ำคลองตกไหลมารวมกับน้ำคลองชะอุ่น ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ควบคู่กับการรับจ้าง ค้าขาย ทำสวนยาง สวนปาล์ม สวนกาแฟ และสวนผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน ลางสาด ลองกอง ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง เช่น น้ำตกบางหิน น้ำตกसानพิน อ่างเก็บน้ำบางทรายหลวง บางน้ำร้อน เป็นต้น โครงสร้างพื้นฐาน และพื้นที่สาธารณประโยชน์นั้น มีทางหลวงหมายเลข 415 ผ่านทั้งตำบล ซึ่งในอนาคตกรมทางหลวงจะขยายถนนเป็น 4 ช่องทางจราจร มีโรงเรียน 6 แห่ง วัด/สำนักสงฆ์ 8 แห่ง ป่าชุมชน 8 แห่ง มีสถานีอนามัย อบต. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำ บ่อบาดาล

ข้อมูลพื้นฐาน	
พื้นที่	61,171 ไร่
<ul style="list-style-type: none">หมู่บ้าน 13 หมู่บ้านประชากร 8,634 ราย	

การขับเคลื่อนขององค์กรชุมชนสู่การจัดทำแผนแม่บทชุมชน

ตำบลคลองชะอุ่นมีหลายกลุ่ม องค์กรชุมชนเกิดขึ้น ในปี 2542 ได้เกิดกลุ่มที่เข้มแข็ง เป็นแกนกลางของการพัฒนา เชื่อมประสานในท้องถิ่นคือ กลุ่มออมทรัพย์คลองหัวช้างพัฒนา เกิดขึ้นโดยการริเริ่มของชุมชน เริ่มแรกมีสมาชิก 17 คน จนถึงปัจจุบันเป็น 40 คน มีคณะกรรมการ 15 คน เพื่อดำเนินการออมทรัพย์และส่งเสริมให้สมาชิกประกอบอาชีพ มีสวัสดิการของกลุ่ม และกิจกรรมต่างๆเกิดขึ้น รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภายนอก

จากกลุ่มออมทรัพย์นี้ ได้เชื่อมกับกลุ่มออมทรัพย์อื่นๆในตำบลใกล้เคียง เกิดเป็น “เครือข่ายองค์กรกลุ่มน้ำคลองตก” เป็นช่วงของการที่ชุมชนเริ่มขึ้นมาเป็นหลักในการก่อตั้งกลุ่มองค์กร ทำกิจกรรมโครงการพัฒนา บริหารจัดการโดยตนเอง จึงมีกระแสความไม่เข้าใจ แรงต้านทั้งจากภายในและภายนอก มีผู้นำเสียชีวิตตามธรรมชาติไปบ้าง กลุ่มสมาชิกถอนตัวออกไปบ้าง ปัจจุบันเครือข่ายสลายตัวลง แต่กลุ่มออมทรัพย์ยังคงอยู่ ได้ดำเนินกิจกรรมผ่านปัญหาอุปสรรคต่างๆเรื่อยมา มีโรงเรียนในตำบล 2 แห่งเข้าร่วมกิจกรรม ครูเป็นที่ปรึกษากลุ่ม และให้นักเรียนได้เข้ามาเรียนรู้ชุมชนของตนเอง มีศูนย์ข้อมูลองค์กรชุมชน อยู่ที่หมู่ 6 และพื้นที่ทำกิจกรรมอยู่ที่หมู่ 4 บริเวณร้านค้าชุมชน เครือข่ายฯ ได้ประสาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับเครือข่ายองค์กรชุมชน จ.สุราษฎร์ธานี อย่างต่อเนื่อง และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานพัฒนาต่างๆ เช่น สภาธนาคารหมู่บ้านภาคใต้ และ SIF สนับสนุน “ศูนย์เรียนรู้แบบองค์รวม” 1.5 ล้านบาท

ปี 2543 กลุ่มองค์กรต่างๆในตำบลได้มีการเรียนรู้การจัดทำแผนแม่บทชุมชน จาก SIF กลุ่มคนส่วนหนึ่งยังไม่เข้าใจมากนัก แต่อีกส่วนหนึ่งที่สนใจได้ประสานการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จนในปีต่อมาผู้ใหญ่ไก่อเมศร์ ทองบุญชู เกษนาแผนแม่บทชุมชนได้นำความรู้ประสบการณ์จากการทำจริงมาถ่ายทอดใน “เวทีฝึกกำลังประชารัฐ” ให้กับแกนนำชุมชน ระดับอำเภอ จึงทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้น และเชื่อมั่นว่าชุมชนสามารถทำแผนของตนเองได้ คือ แผนชุมชน กลุ่มออมทรัพย์คลองหัวช้างพัฒนา จึงเป็นแกนกลางเชื่อมประสานการจัดทำแผนแม่บทชุมชนตำบลคลองชะอุ่นขึ้น

กระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน

กระบวนการเรียนรู้การจัดทำแผนแม่บทชุมชนนั้น ประกอบด้วยกิจกรรมการประชุม คณะทำงานระดับอำเภอ ,ตำบล และหมู่บ้าน อบรมวิทยากร การจัดเก็บข้อมูล จัดเวทีระดับตำบล/หมู่บ้าน การศึกษาดูงาน การจัดเก็บข้อมูล และการประสานงาน/เอกสาร ชุดองค์ความรู้ เมื่อได้แนวทางการทำงานแล้ว ตำบลคลองชะอุ่นได้มาจัดกระบวนการของตนเอง เริ่มด้วยการหาคณะทำงาน และกรรมการบริหารแผนชุมชน ต่อมาก็จัดเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานชุมชนที่คณะทำงานจัดเก็บตามแบบสำรวจ
2. วิเคราะห์ หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน
3. ข้อมูลชุมชนต้นแบบ จากวิทยากร และการไปศึกษาดูงาน
4. ข้อมูลศักยภาพ/ผลผลิต/องค์กรชุมชน/ประวัติศาสตร์ชุมชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นจากเวทีประชุม ได้นำมาสู่ขั้นตอนสำคัญคือ การทำแผนแม่บทชุมชน เสนอกิจกรรมโครงการต่างๆเพื่อไปแก้ไขปัญหา และพัฒนากลุ่มต่างๆ ซึ่งชุมชนจะจัดหมวดหมู่ของข้อมูล และโครงการ เพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง กำหนดยุทธศาสตร์ภายใต้แผนชุมชนตำบลคลองชะอุ่น ซึ่งมี 4 ยุทธศาสตร์ได้แก่ การพัฒนาคน ,เกษตรกรรมยั่งยืน, ทูทชุมชน และทรัพยากรชุมชน

กลไกการทำงาน/บทบาทหน้าที่

ในชุมชนได้มีการคัดเลือกผู้นำชุมชน มาเป็นคณะทำงานระดับตำบล รวม 44 คน แบ่งเป็นกำนัน 1 คน ผู้ใหญ่ 6 คน อบต. 7 คน ประชาคม 10 คน และผู้นำองค์กรชุมชน 20 คน มีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ มีสิทธิ์เลือกคณะกรรมการบริหาร เก็บรวบรวมวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล และจัดเวทีหมู่บ้าน/ตำบลอย่างต่อเนื่อง

ส่วนคณะกรรมการบริหารแผนชุมชน มี 15 คน มีบทบาทในการเชื่อมประสานทุกระดับรวมถึงหน่วยงานภาคี ติดตามข้อมูลความเคลื่อนไหวทุกด้าน จัดเตรียมเครื่องมือในการทำงาน เช่น แบบบันทึกการสำรวจข้อมูล ฯลฯ การจัดเวที และทำชุดองค์ความรู้

ข้อมูลจากการทำแผนตำบลคลองชะอุ่น

◆ รายได้รวม	143,573,086.- บาท
◆ รายจ่ายรวม	109,259,769.- บาท
◆ หนี้สินรวม	103,036,762.- บาท

ทุกชุมชนที่สำคัญที่สุด คือ คน ดังนั้นในการทำแผนชุมชน จึงเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคนไว้อย่างละเอียด มีข้อมูลผู้รู้/ปราชญ์ชุมชนรวมทั้งหมด 30 คน เป็นความรู้ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น หมอยาสมุนไพร หมอตำแย หมอบีบ หมอเส้น หมอเอ็น หมอน้ำมัน หมอเป่า หมอดู หมองู และหมอพราหมณ์ ด้านศิลปวัฒนธรรมจะมีผู้รู้เรื่อง มโนราห์ หนังตะลุง ดนตรีพื้นบ้าน ตีกลองยาว เจ้าโวหาร และเพลงกระบอก ส่วนด้านวิชาชีพนั้นจะมี งานจักรสาน งานแกะสลัก งานจัดดอกไม้ งานพิธี ช่างไฟฟ้า ช่างก่อสร้าง และช่างไม้

วันที่ที่คลองชะอุ่น เกิดวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง คือ เครื่องแกง ดอกหน้าวัว น้ำดื่มชุมชน และที่สำคัญที่สุดคือ “Tapee Coffee ที่มีรสชาติไม่ห่วยหน้ากว่า คู่รัก คู่สว เนสกาแฟ”

กิจกรรมแก้ไขปัญหาคความยากจนจากข้อมูลแผนชุมชน ที่ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง 4 ภาค

ชื่อโครงการ	กองทุนข้าวสาร
สถานที่ตั้งโครงการ	ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์คลองหัวช้างพัฒนา หมู่ที่ 4 ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ผู้ประสานงาน	นายโกมล ทิพย์มาก (089-589-9434) 95 หมู่ที่ 4 ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอพนม
งบประมาณที่ สนับสนุน	จำนวน 96,000 บาท
ผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรง	ผู้จดทะเบียน สย. จำนวน 43 คน นอกทะเบียน สย. จำนวน 84 คน
ผู้ได้รับผลประโยชน์ทางอ้อม	จำนวน 450 คน
ภาคีอื่น ๆ (สมทบ)	กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม จำนวน 50,000 บาท
ผลที่เกิดขึ้นระยะสั้น	ลดรายจ่ายค่าข้าวสารในชุมชนเดือนละประมาณ 17,000 บาท และยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับกลุ่มสมาชิกเดือนละประมาณ 1,500 – 2,000 บาท
ผลที่เกิดขึ้นระยะกลาง	ชุมชนได้บริโภคข้าวสารที่ปลอดภัยไร้พิษ เนื่องจากทางชุมชนได้จัดซื้อข้าวสารของกลุ่มเครือข่ายเดียวกัน และสามารถลดรายจ่ายให้กับคนในชุมชนในการจัดซื้อข้าวสาร กิโลกรัมละ

ผลที่เกิดขึ้น

ลดรายจ่ายในการซื้อข้าวสารมาบริโภคได้อย่างยั่งยืน
สมาชิกมีรายได้เพิ่ม และสามารถขยายตลาดสู่ชุมชน
ใกล้เคียง

ผู้ประสาน

นายโกมล ทิพย์มาก

95 หมู่ 4 ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โทรศัพท์ 084-991-3539

นายสุชาติ ศิริพันธ์

75 หมู่ 8 ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โทรศัพท์ 084-848-6505